

Warsztaty Geograficzne „Afryka Zachodnia 2013”

Środowisko geograficzne obszarów suchych a człowiek

30.01 - 16.02 2013

P R O G R A M

Warsztaty Geograficzne planowane są w dniach 30.01 - 16.02 2013 roku (18 dni) na terenie Maroka, Mauretanii i Senegalu. Ich celem jest zaznajomienie uczestników z zagadnieniem wpływu środowiska przyrodniczego obszarów suchych na rozwój regionu. Obszary suche stanowią duże wyzwanie dla funkcjonowania człowieka, a jednocześnie ich środowisko geograficzne jest bardzo wrażliwe na antropopresję. Nawet najmniejsza ingerencja człowieka w środowisko widoczna jest przez dziesiątki, a niekiedy nawet setki lat. Ingerencja ta analizowana jest zarówno w skali lokalnej (np. intensywne pasterstwo powodujące zniszczenie szaty roślinnej, a w konsekwencji wzrost erozji), regionalnej (budowa zapór na rzekach, powodująca ograniczenie przepływu wody, obniżenie poziomu wód gruntowych i degradację oaz oddalonych od zapór), globalnej (zmiany klimatu skutkujące zwiększeniem zróżnicowania wielkości opadów, od długotrwałego ich braku powodującego susze po gwałtowne opady powodujące powodzie).

W czasie Warsztatów postaramy się odpowiedzieć na następujące pytania: Jakie zmiany w środowisku geograficznym wywołuje działalność człowieka prowadzona w obszarach suchych Afryki Zachodniej? Jaki jest bilans zysków i strat wynikających z tej działalności w skali lokalnej i regionalnej? Jakie są krótko- i średnioterminowe prognozy rozwoju w poszczególnych regionach Afryki Zachodniej? Czy Europa powinna spodziewać się fali imigracji wynikającej z degradacji środowiska geograficznego? Czy i jak możemy pomóc tym regionom w ograniczeniu degradacji środowiska geograficznego, a tym samym zadbać o jeden z głównych czynników decydujących o rozwoju regionu?

Warsztaty bazować będą na wynikach uzyskanych podczas kilkunastoletnich badań prowadzonych przez pracowników Uniwersytetu Jagiellońskiego, Uniwersytetu Warszawskiego oraz Polskiej Akademii Nauk w ramach współpracy z Uniwersytetem Mohammeda V w Rabacie.

1 DZIEŃ (220 KM)

Przełot Warszawa – Casablanca

Przejazd do Marrakeszu

Miasto o 1000-letniej historii, była królewska stolica, centrum kulturowe i konferencyjne Maroka zamieszkane przez około 1mln mieszkańców. Charakteryzuje się tętniącą życiem mediną (na Liście Światowego Dziedzictwa Kulturowego UNESCO) ze słynnym placem Jemaa El Fna.

Kolacja i nocleg w Marrakeszu

2 DZIEŃ (390 KM)

Marrakesz – Aït Ben Haddou – Ouarzazate – Boumalne – dolina górnego Dades

Przejazd przez Atlas Wysoki (przełęcz Tichka – 2260 m n.p.m.)

Piętrowość klimatyczno-glebowo-roślinna, zróżnicowanie tektoniczno-litologiczne a funkcjonowanie środowiska przyrodniczego.

Środowisko geograficzne Centralnego Atlasu Wysokiego a dynamika ruchów masowych – wprowadzenie.

Aït Ben Haddou – XVII w. ksar (na Liście Światowego Dziedzictwa Kulturowego UNESCO), jeden z najlepiej zrewitalizowanych obiektów tego typu na świecie. Ksar – obronna twierdza składająca się z kilkudziesięciu kasb (rodzinnych domów), położony jest u podnóża południowych stoków Atlasu Wysokiego w dolinie Ounila. Dolina środkowego Dades – (Ouarzazate – Boumalne) droga kasb i ksarów.

Rewitalizacja kasb i ksarów – ograniczenia środowiskowe i społeczno-kulturowe.

Zbiorniki retencyjne – ich funkcja, pozytywne i negatywne znaczenie w rozwoju rolnictwa dolin rzecznych na południe od Atlasu (na przykładzie zbiornika Mansour Eddahbi).

Kolacja i nocleg w dolinie górnego Dades.

3 DZIEŃ (170 KM)

Dolina górnego Dades

Fizycznogeograficzne i społeczno-ekonomiczne uwarunkowania rozwoju doliny górnego Dades.

Procesy stokowe – fizycznogeograficzne i antropogeniczne przyczyny ich zróżnicowania.

Morfodynamika koryt epizodycznych dopływów Dades.

Wpływ czynników geogenicznych na właściwości chemiczne wód podziemnych i powierzchniowych w dolinie górnego Dades.

Małe zbiorniki wodne w górach wysokich strefy suchej i półsuchej – zagrożenia ich funkcjonowania a długofalowe możliwości retencyjne.

Wpływ rzeźby terenu i procesów rzeźbotwórczych na rozwój rolnictwa w dolinach walnych gór wysokich strefy suchej i półsuchej (na przykładzie doliny górnego Dades).

Zmienność i zróżnicowanie środowiska przyrodniczego dolin walnych gór wysokich strefy suchej i półsuchej a wewnętrzne i zewnętrzne migracje ludności.

Kolacja i nocleg w dolinie górnego Dades.

4 DZIEŃ (280 KM)

Dolina górnego Dades – Boumalne – dolina Todra – Erfoud – Hassi Labiad

Rzeźba dolin górskich jako walor turystyczny (na przykładzie doliny Dades i Todra).

Rhettaras – tradycyjne systemy nawadniające.

Morfodynamika wydm gwiazdzistych (na przykładzie Ergu Chebbi).

Formy akumulacji eolicznej jako walor turystyczny.

Kolacja i nocleg w Hassi Labiad.

5 DZIEŃ (290 KM)

Hassi Labiad – Mhamid

Ryty naskalne jako świadectwo wielowiekowej bytności człowieka w obszarze północnej Sahary.

Polityka międzynarodowa a współpraca transgraniczna na obszarze Sahary (na przykładzie obszaru transgranicznego marokańsko-algijskiego).

Kolacja i nocleg w Mhamid.

6 DZIEŃ (170 KM)

Mhamid – Foum Zguid

Rozwój zrównoważony obszarów suchych (na przykładzie Oazy Mhamid).

Środowisko przyrodnicze, lokalna i regionalna antropopresja a rozwój oaz w obszarach suchych.

Rozwój turystyki w obszarach suchych – zagrożenia środowiskowe i kulturowe.

*Regulacja rzek a irygacja w oazach na północnym obrzeżeniu Sahary.
Znaczenie lokalnej, regionalnej i globalnej działalności człowieka w rozprzestrzenianiu się pól wydmych na północnym obrzeżeniu Sahary (na przykładzie regionu Coude du Drâa).
Struktura i dynamika koryt rzecznych w klimacie suchym (na przykładzie Ouedu Casin - Antyatlas).*

Kolacja i nocleg w Foum Zguid

7 DZIEŃ (470 KM)

Foum Zguid - Tata - Tafraoute - Tiznit

Przełomy strukturalne w pasmach górskich strefy suchej a rozwój oaz (na przykładzie Foum Zguid).

Rzeźba strukturalno-denudacyjna granitowego regionu Tafraoute.

Wpływ środowiska przyrodniczego granitowych obszarów Antyatlasu na rozwój regionu Tafraoute.

Kolacja i nocleg w Tiznit

8 DZIEŃ (540 KM)

Tiznit - Laâyoune

Wpływ środowiska geograficznego węglanowych obszarów Antyatlasu na działalność człowieka.

Przylądek Drâa - ujście najdłuższej marokańskiej rzeki.

Abrazja klifowych wybrzeży Oceanu Atlantyckiego.

Walory przyrodnicze obszarów nadmorskich a możliwości rozwoju turystyki.

Walory przyrody ożywionej i nieożywionej nadmorskich obszarów Saharyjskich jako podstawa tworzenia parków narodowych.

Kolacja i nocleg w Laâyoune.

9 DZIEŃ (530 KM)

Laâyoune - Dakhla

Morfodynamika barchanów w obszarach nadmorskich (na przykładzie pól wydmych regionu Tarfaya-Laâyoune).

Polityka międzynarodowa a rozwój regionów saharijskich - wykorzystanie bogactw mineralnych (przykład El Marsa i Zouerat).

Kolacja i nocleg w Dakhli.

10 DZIEŃ (410 KM)

Dakhla - Nouâdhibou (Mauretania)

Przekraczamy Zwrotnik Raka, który w 2013 roku powinien znajdować się na szerokości geograficznej 23°26'15".

Prądy morskie, rybołówstwo a rozwój saharijskich obszarów nadmorskich (na przykładzie Dakhli - największego portu rybackiego w Maroku).

Problemy transgraniczne a komunikacja transsaharyjska.

Kolacja i nocleg w Nouâdhibou

11 DZIEŃ (470 KM)

Nouâdhibou - Nawakszut

Nouâdhibou - jeden z dwóch największych portów rybackich Mauretanii, miejsce załadunku rudy żelaza, położony jest na Białym Przylądku należącym w połowie do Mauretanii, a w połowie do Maroka.

Park Narodowy Banc D'Arguin (na Liście Światowego Dziedzictwa Przyrodniczego UNESCO) jest jednym z najbardziej znanych na świecie obszarów występowania ptaków migrujących między Europą a Afryką Południową. W sezonie migracyjnym spotyka się tam kilka milionów ptaków, między innymi różowe flamingi, białe i szare pelikany, kormorany, rybitwy królewskie i inne.

Wycieczka łodzią po Oceanie Atlantyckim pozwalająca na bliższą obserwację ptaków.

Kolacja i nocleg w Nawakszut.

12 DZIEŃ (440 KM)

Nawakszut - Atâr

Nawakszut - stolica Mauretanii (1 mln mieszkańców), wciśnięta pomiędzy saharyjskie wydmy a wybrzeże Atlantyku, jedno z najszybciej rozwijających się miast na świecie (ma zaledwie 50 lat), zamieszkała głównie przez Maurów, którzy w przeszłości zajmowali się pasterstwem. Z uwagi na zanieczyszczenie środowiska, pustynnienie oraz przez nadmierny wypas zmuszeni byli do osiedlenia się w mieście oraz zmianę trybu życia z pasterzy na rybaków.

Rozprzestrzenianie się pól wydmowych a rozwój miast i ciągów komunikacyjnych.

Kolacja i nocleg w Atârze.

13 DZIEŃ (180 KM)

Atâr - Chinguetti - Ouadane

Położone na skraju ergu oazy (na Liście Światowego Dziedzictwa Kulturowego UNESCO) znajdowały się na szlaku transsaharyjskich karawan. Ich rozkwit przypadał na XIII wiek. Znane z 25 szkół koranicznych i 12 meczetów Chinguetti w czasach świetności zamieszkiwane było przez 20 tysięcy osób. Ufortyfikowana, obronna część miasta (ksar), z kamiennym XVI wiecznym meczetem i pięcioma bibliotekami zawierającymi świetnie zachowane kilkusetletnie manuskrypty.

Walory przyrodnicze i kulturowe a rozwój turystyki w obszarach klimatu suchego.

Uwarunkowania rozwoju wydm podłużnych i poprzecznych.

Pustynnienie czy rozprzestrzenianie się pól wydmowych - czynniki decydujące o rozwoju regionu w obszarach suchych (na przykładzie oaz Chinguetti i Ouadane)

Kolacja i nocleg w Ouadane.

14 DZIEŃ (250 KM)

Ouadane - Guelb er Richat - Atâr

Guelb er Richat - osobliwość geologiczna - forma rzeźby w kształcie „krateru” o średnicy 50 km z 200 metrowej wysokości koncentrycznie rozchodzącymi się grzbietami powstałymi w wyniku erozji.

Pustynie kamieniste i żwirowe a możliwość ich zagospodarowania w skrajnie suchych warunkach klimatycznych.

Kolacja i nocleg w Atârze.

15 DZIEŃ (738 KM)

Atâr - Nawakszut - Saint Louis (Senegal)

Duże rzeki subsaharyjskie - ciągi czy bariery komunikacyjne (na przykładzie rzeki Senegal).

Kolacja i nocleg w Saint Louis.

16 DZIEŃ (266 KM)

Saint Louis – Dakar

Saint Louis – miasto (na Liście Światowego Dziedzictwa Kulturowego UNESCO), założone w XVII w. przez Francuzów na wyspie u ujścia rzeki Senegal. Charakteryzuje się dobrze zachowanym postkolonialnym systemem urbanistycznym.

Funkcjonowanie miast postkolonialnych – społeczno-ekonomiczne możliwości i ograniczenia rozwoju.

Djoudj National Bird Sanctuary (na Liście Światowego Dziedzictwa Przyrodniczego UNESCO) park narodowy położony u ujścia rzeki Senegal, w którym w sezonie migracyjnym przebywa około 1,5 mln ptaków, m.in. pelikanów i kormoranów.

Rzeka Senegal – sezonowość opadów a dynamika procesów fluwialnych w rzekach subsaharyjskich.

Kolacja i nocleg w Dakarze.

17 DZIEŃ (10 KM)

Dakar – wyspa Gore – przelot do Casablanki

Dakar (2,4 mln mieszkańców) – położona na Półwyspie Zielonym stolica Senegalu, najważniejsze pod względem ekonomicznym miasto w Afryce Zachodniej.

Wyspa Gore (na Liście Światowego Dziedzictwa Kulturowego UNESCO) – w przeszłości (XV-XIX w.) największe centrum handlu w Afryce Zachodniej z dobrze zachowanymi budynkami cywilnymi i wojskowymi świadczącymi o świetności regionu w okresie panowania Portugalczyków, Holendrów, Anglików i Francuzów.

Środowiskowe i społeczno-ekonomiczne problemy funkcjonowania wielkich miast w krajach trzeciego świata.

Kolacja w Dakarze

18 DZIEŃ

Przelot Casablanka – Warszawa